

Småkrypensionat, ett intressant studieobjekt!

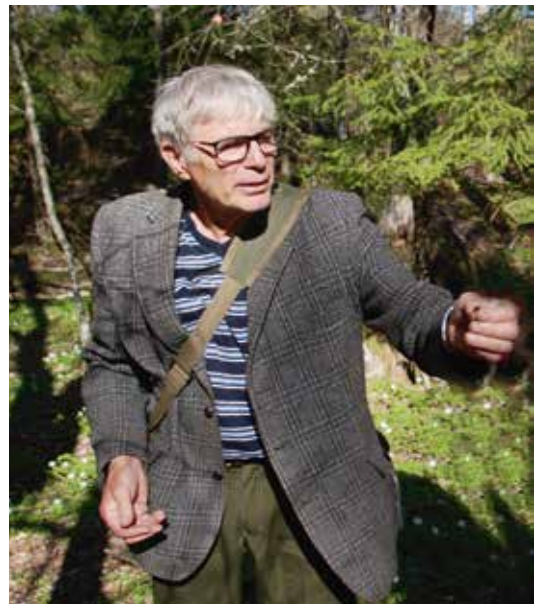
TEXT: GUNNAR SJÖDIN FOTO: RUTH HOBRO

Edward Wilson: ”Betydelsen av insekterna och de övriga landlevande leddjuren är så stor, att mänskligheten troligen inte skulle överleva mer än några månader i händelse av att de alla skulle försvinna. Flertalet kräddjur, fåglar och däggdjur skulle också dö ut relativt omgående. Därefter skulle de flesta blomväxterna försvinna och med dem merparten av skogarna och jordens övriga terrestra naturtyper. Planetens landyta skulle bokstavligen ruttna.”

Så skriver en av de mest välrenommerade ekologerna i boken ”Livets mångfald”. Mot den bakgrunden måste man inse att kunskapen om dessa våra minsta är oerhört viktig. Ett stort ansvar ligger på biologilärarna att förmedla kunskap och entusiasmera eleverna i denna del av biologin. Att veta hur människokroppen fungerar i detalj, eller kunna kroppens kemi med hormoner och aminosyror mm är nog bra, men man måste börja med kunskapen om den synliga delen av naturen! Många metoder att visa hur organismerna fungerar går att enkelt demonstrera med en ringa arbetsinsats. Själva har vi nu byggt ett ”småkrypensionat”, bestående av vassrör i buntar, bamburör med lite större hål, olika hålstenar, träkubbar med borrade hål av varierad storlek, allt liggande på hyllor under tak. En fjärilsövervintringsholk hänger på sidan och en humleholk står på marken under hyllorna.

Genom vårt intensiva skogsbruk, där inga gamla träd längre finns och där död ved är bannlyst har tillgången på lämpliga bohål för många småkryp drastiskt minskat. Förr var halm- eller vasstak vanliga på lador och uthus, något som nu inte längre finns. Även de tjänade som lämpliga bostäder för insekter och spindlar. Därför är det till stor hjälp för dessa småkryp med inrättandet av konstgjorda boställen av nämnda slag. Smådjuren betalar tillbaka genom att pollinera våra blommor och fruktträd, och genom att fånga myggor ochflugor mm.

I vårt ”pensionat” dröjde det inte länge förrän murarbin infann sig och anammade de grövre vassrören i vilka de samlade pollen och nektar, som de lade sina ägg bland. En och annan guldstekel flög intresserad omkring och spanade. Dessa vackra, mångfärgade steklar parasiterar på bina genom att passa på att lägga sina ägg i binas bon så länge detta inte är förseglat. Larverna lever sedan på de samlade matförråden. Så småningom kom små solitärgetingar och bosatte sig i de smala vassrören. Att de är solitära betyder att de inte bildar samhällen, utan lever ensamma i sitt eget bo. De sticker inte, ty då skulle de ju riskera att hela avkomman ginge om intet. De fångar små byten t ex bladlöss, tripsar, stritar osv, som utgör deras larvers föda. När förråden är fyllda täpper de igen vassrören med lera, kåda, vax eller annat material, så att inga inkräktare kan nalla av maten. Många andra

*Gunnar Sjödin har funnit en skalbagge!
BF:s årsmöte 2014 Foto: Monica Svensson*

Småkrypensionatet med vassrör, parkslide, bambu, hålsten, träkubbar mm.

steklar, flugor, spindlar mm kan man iaktta vid pensionatet.

I fjärilsholken slog sig sociala getingar ned och boet sväller för varje dag. Här måste man vara lite mer försiktig så att de inte blir störda. Dessa getingar kan ju offra en och annan individ eftersom de är många som hjälper till i ett samhälle. Tittar man lugnt och stilla är det ingen fara. Här kan man se hur de kommer med byggmaterial i form av tuggat trä, som dras ut till ett tunt papper. Andra kommer med mat till larverna, tuggade småinsekter såsom flugor och myggor. I den värme, som har rätt i sommar kan man se hur flera getingar sitter utanpå holken och fläktar med vingarna så att larverna inte blir överhettade. Nu på sensommaren kläcks drottningarna och hanarna. Arbetarna, som ju är sterila honor, blir arbetslösa då boet inte längre innehåller larver. Det är då de söker upp saftglas och bärbuskar till förtret för många. Hanarna har bara till uppgift att befrukta drottningarna, sedan dör de, medan drottningarna söker upp en säker övervintringsplats. Om de överlever vintern startar de ett nytt samhälle nästa år. Det gamla boet överges och används aldrig mer.

Tips

Börja med att klippa vasstrån ca 15-20 cm långa så att ena änden är slutna (klipp av vid en nod). Bunta ihop rören 30-40 st t ex med eltejp eller stoppa in dem i ett större rör. Placera rörbunten (-arna) någon meter över marken i en grenklyka eller på annat lämpligt ställe. Ta gärna kort på de olika djuren för att se vilka arter de tillhör. Använd gärna djuren för att förklara hur naturen fungerar. Tillverka t ex en näringsväv, förklara bl a begreppen parasitism, pollination, parning, predation.

Då biet/getingen fyllt sitt förråd och lagt sina ägg täpps mynningarna igen med till exempel lera.

En parasitstekelhona med långt ägglägningsrör väntar på tillfälle att lägga ägg hos något värdjur.

Boet i fjärilsholken. En hane till vänster med bågböjda, långa antenner och tre drottningar. En arbetare med knäade antenner tittar fram längst ner.